

SCI-CONF.COM.UA

**SCIENCE AND INNOVATION
OF MODERN WORLD**

**PROCEEDINGS OF II INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
OCTOBER 26-28, 2022**

**LONDON
2022**

SCIENCE AND INNOVATION OF MODERN WORLD

Proceedings of II International Scientific and Practical Conference

London, United Kingdom

26-28 October 2022

London, United Kingdom

2022

UDC 001.1

The 2nd International scientific and practical conference “Science and innovation of modern world” (October 26-28, 2022) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2022. 948 p.

ISBN 978-92-9472-194-5

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Science and innovation of modern world. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-and-innovation-of-modern-world-26-28-10-2022-london-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: london@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 Cognum Publishing House ®

©2022 Authors of the articles

74. **Косиченко В. А., Бабенко О. О.** 440
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
КЕРІВНИКА ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ
75. **Купрас В. В., Кіпрова М. С.** 445
ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ІЗ
ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
76. **Лукіна Т. О.** 451
ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОГО ДОСВІДУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ОЧІКУВАННЯ ЗМІН ВІД
ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ШКІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ
77. **Новоселецька С. В., Івченко-Чехолка Ю. В.** 457
МЕТОДИКА ВИПРАВЛЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОМИЛОК ЯК
ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД В ОВОЛОДІННІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ
78. **Павленко І. Г.** 471
ЕСТЕТИКО-ЕКОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО
79. **Перебейнос В. Б., Пакулин С. Л., Феклистова І. С.,
Пакулина А. С.** 479
ИССЛЕДОВАНИЕ ТРАВМАТИЗМА ДЗЮДОИСТОВ-
ВETERANOV С ЦЕЛЬЮ ПРАВИЛЬНОГО ПОСТРОЕНИЯ
ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА
80. **Пивоваров А. А., Бойко М. В.** 489
ЗАНЯТТЯ СПОРТОМ СТУДЕНТАМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ПРОБЛЕМ ХХІ СТОЛІТТЯ
81. **Самойлова І. В., Карпенко О. С.** 492
ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ТІПМ
82. **Стрижяков А. О.** 497
СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ
83. **Тіщенко О. М., Чжан Чжунюань** 502
ТВОРЧИЙ САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ
НАРОДНОГО ТАНЦЮВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
84. **Федь І. А., Гордєєва К. С., Поздняков О. С.** 508
ЗДОРОВ'Я ЗБЕРІГАЮЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЦІЛІСНІСТЬ ЗДОРОВ'Я ЯК
СКЛАДНА ФІЗІОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ
85. **Шанаєва-Цимбал Л. О., Ямнич Н. Ю., Величко І. Г.** 518
ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ГЛИБОКИХ І
СТІЙКИХ ІНТЕРЕСІВ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
86. **Шевченко О. В., Сізова А. Д., Кучеренко Д. М.** 524
ХОРЕОГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНОК НА
ЗАНЯТТЯХ З ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ

УДК 373.2 – 53.264.001: [37.016:161.2]

**ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ТПМ**

Самойлова Ірина Володимирівна

к. п. н, доцент,

Карпенко Олена Сергіївна

студентка групи 611СО

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Анотація: у статті висвітлюються теоретико-методологічні засади розвитку мовлення дітей із тяжкими порушеннями мовлення, розкриваються завдання, напрямки та прийоми роботи над словником. Наголошується, що робота по формуванню та розвитку лексичної сторони мовлення є найважливішою складовою корекційної логопедичної роботи, органічною частиною уроків вимови, грамоти, читання та граматики.

Ключові слова: розвиток мовлення, мовленнєва діяльність, мовна освіта, лексична семантика, словникова робота.

Одним із провідних напрямків оволодіння мовою є розробка системи мовленнєвого розвитку учнів з ТПМ. Розвиток усного та писемного мовлення учнів повинен спиратись на взаємозв'язок та взаємообумовленість генезу мовленнєвої діяльності дітей, його немовленнєвої сфери, закономірностей цілісного розвитку особистості та формування у дитини основ наукового світогляду.

Поняття «розвиток мовлення» розглядається як процес якісних і кількісних змін у мовленні молодшого школяра із ЗНМ, що обумовлене розвитком його свідомості та різних форм мислення. Показником розвитку мовлення виступає цілий ряд характеристик. Так, рівень розвитку зв'язного мовлення повинен, в першу чергу, відповідати комунікативним потребам

особистості та емоційному спілкуванню.

З точки зору педагогіки та психолінгвістики «мовленнєвий розвиток» розглядається як більш широке поняття. Це процес становлення особистості дитини як носія мови. Мовленнєвий розвиток має на увазі і творче засвоєння рідної мови, оволодіння культурою мовлення і набуття індивідуальних мовленнєвих особливостей (точності, виразності, образності). Отже, процес розвитку мовлення є умовою і засобом цілісного розвитку особистості учня як суб'єкта спілкування, пізнання оточуючої дійсності, а також діяльності.

Мовленнєва діяльність дітей із системними мовленнєвими вадами формується у всіх її аспектах: у плані сприймання, породження та продукування усної та писемної форм мовлення. Відбувається її становлення та здійснення корекції смислового, мовного та рівня моторної реалізації зовнішнього висловлювання.

Пріоритетним напрямком логопедичного впливу є робота над мовним рівнем продукування мовлення як найбільш значущим для засвоєння дітьми всього циклу «рідної мови» у початковій школі.

В учнів підготовчих-перших класів відмічається бідність словника, переважає конкретна лексика. Багато слів вживаються неправильно або неточно (високий – довгий, великий). У словнику дітей мало слів із переносним значенням, узагальнюючих понять. Тому їхні зв'язні висловлювання маловиразні, у них відмічаються порушення єдності стилю, відсутність під час художнього опису слів з образним значенням, відсутність оцінно-емоційної лексики. В мовленні молодших школярів із ЗНМ спостерігається велика кількість вербальних парафазій, невиправданих повторень, аграматизмів, лексичних помилок, неточностей та недоречностей. Тому робота над словом складає органічну частину комплексного підходу в корекції мовлення учнів молодших класів.

Перед вчителем-логопедом постають такі завдання:

1) збагачувати і розвивати кількісний і якісний словниковий запас як шляхом накопичення нових слів та словоформ, так і завдяки розвитку в них

уміння користуватись різними способами словозміни і словотворення;

2) формувати уявлення про слово як основну мовну одиницю;

3) здійснювати актуалізацію словника;

4) навчати дітей точному вживанню слів у мовленні;

5) уточнити значення знайомих слів у єдності їх лексичного, дериваційного та граматичного значень;

6) розвивати лексичну системність з урахуванням словникового запасу, що є в учнів (здійснювати групування слів за тематичною єдністю);

7) розширювати і закріплювати зв'язки між словами;

8) надати дітям елементарних теоретичних відомостей зі стилістики і лексикології;

9) розвивати «чуття мови», бажання говорити яскраво, образно, відповідно до комунікативної ситуації;

10) відбирати і використовувати лексичні засоби з урахуванням жанру і стилю висловлювання.

Збагачення словникового запасу засновується на розвитку пізнавальної сфери дитини в цілому, вивченні предметів і явищ оточуючої дійсності, умінні спостерігати і аналізувати їх, встановлювати взаємозв'язки і взаємовідношення і узагальнювати знання про них.

Формування і вдосконалення мисленневих операцій і мовних здібностей дозволяють свідомо на теоретичному рівні виховувати інтерес до мовних явищ. На початкових уроках увага приділяється конкретному значенню слова. Тісний зв'язок встановлюється між словом і предметом, словом і дією, словом і ознакою. Дітям пропонуються завдання, під час виконання яких потрібно співвіднести слово із зображенням предметних малюнків та назвати їх.

Уточнюється значення слів, проводиться диференціація родовидових понять, виділяються як узагальнюючі групу предметів слова, так і слова, що входять до їхнього складу.

Основними напрямками роботи по збагаченню та розвитку лексики є такі:

1. Розвиток обсягу та якості номінативного словника. При цьому

пропонуються завдання, спрямовані на актуалізацію словника, що є у дитини, а також на знайомство з новими словоформами, виділення спільних і відмінних ознак в серії зображених предметів. Наприклад, що спільне між сорочкою та футболкою. При цьому слова узагальнюються за одним поняттям (гарячий чай - холодний чай), розвивається навичка і подвійного узагальнення (сире (вологе) повітря - сирий (непропечений) хліб).

2. Формування умінь називати дію за пред'явленим предметом або зображенням (машина їде) або явищем природи (річка тече).

3. Розвиток уміння підбирати якісні ознаки до слів, що означають предмети. При цьому дітям пропонуються конкретні запитання (шафа яка? Помідор який?). Вживаються якісні, відносні та присвійні прикметники.

4. Розвиток уміння підбирати слова-антоніми: відбір антонімів серед слів; закінчення речення словом-антонімом; підбір антонімів до багатозначних слів; знаходження антонімів у віршах та текстах, а також підбір синонімічних груп антонімів.

5. Розвиток уміння відбирати слова – синоніми: відбір синонімів із ряду слів; знаходження синонімів у текстах; групування синонімів за змістом або за ступенем збільшення або зменшення однієї з ознак;

диференціація синонімів і антонімів; підбір синонімів до слів.

6. Виділення слів - омонімів в тексті, пояснення їх значень слів, підбір до кожного з омонімів синонімів та антонімів.

7. Розвиток умінь пізнавати та пояснювати значення слів під час виконання таких завдань: пізнавати слова за описом (слова-іменники); виділення іменників серед інших частин мови; узагальнення дії одним словом; пояснення значення дієслів. Поруч із цим діти вчать описувати предмети та виділяти його ознаки, характеризувати за даними ознаками, співвідносити назви якості ознак із їх лексичним значенням.

8. Робота над багатозначними словами, розвиток уміння виділяти та пояснювати переносне значення слів, словосполучень, речень. Пояснення значень слова у словосполученні та реченні.

Одже, робота на словником носить практичну спрямованість. На уроках діти відбирають, систематизують та записують слова в тематичні словнички відповідно до лексичної теми уроку.

Досить широко на уроках використовуються наочно-ілюстративний та роздатковий матеріали. Вчитель на уроках демонструє предмети та дії; що можна виконувати з цим предметом. Засвоєння слів з абстрактним значенням супроводжується використанням словесних та наочних засобів навчання (розповідями, описом, аналізом структури слів та іншими прийомами).

Таким чином, робота по формуванню та розвитку лексичної сторони мовлення займає одне із провідних розділів корекційної роботи на уроках розвитку мовлення, а також є органічною частиною всіх уроків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. Київ: Видавничий дім «Слово», 2004. 346 с.
2. Грибань Г. Психологічні передумови оволодіння лексичною семантикою молодшими школярами із ТПМ. *Теорія та практика сучасної логопедії*: Зб. наукових праць: Вип. 4. Київ: Актуальна освіта, 2007. С. 24 -30.
3. Логопедія. Підручник / За ред. М.К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 384 с.
4. Програми загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення 2-4 класи. Українська мова. Київ: Богдана, 2006. 98 с.
5. Соботович Є. Ф. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Теорія та практика сучасної логопедії*: Зб. наукових праць: Вип.1. Київ: Актуальна освіта, 2007. – С. 48-52.